

Fylkesmannen i Oppland

LILLEHAMMER KOMMUNE RENSEANLEGGET
Postboks 986
2626 Lillehammer

Lillehammer, 21. juni 2018

Deres ref.:
Stine Holmøy (VA-sjef)

Vår ref.(bes oppgitt ved svar):
2018/1546
Saksbehandler:
Tore Pedersen (revisjonsleder)

Inspeksjonsrapport: Revisjon ved Lillehammer rensaneanlegg Kontrollnummer: 2018.001.R.FMOP

Kontaktpersoner ved revisjonen:

Fra virksomheten:
Stine Holmøy (VA-sjef)

Fra Fylkesmannen i Oppland:
Tore Pedersen (revisjonsleder)

Andre deltagere fra virksomheten:
Stian Rogstadmoen (avdelingsleder tekniske anlegg)
Arild Jørstad (avdelingsleder ledningsnett)

*Andre deltagere fra
Fylkesmannen i Oppland:*
Line Andersen (revisor)

Resultater fra revisjonen

Denne rapporten omhandler resultatet fra revisjonen ved Lillehammer rensaneanlegg den 5. juni 2018. Rapporten er å anse som endelig dersom vi ikke får tilbakemelding om faktiske feil innen to uker etter at rapporten er mottatt.

Fylkesmannen i Oppland avdekket 5 avvik og ga 6 anmerkninger under revisjonen.

Avvik:

- Overløp av urensset kloakkvann håndteres ikke tilfredsstillende
- Levering og deklarerering av farlig avfall er mangelfull
- Virksomheten har ikke vurdert lagring av farlige kjemikalier i henhold til tanklagringsforskriften
- Brenning av avfall utenfor rensaneanlegget
- Avvikshåndteringen ved avløpsanlegget er mangelfull

Anmerkninger:

- Oppfølging av egne mål om separering og reduksjon av fremmedvann
- Forberede avløpsanlegget for fremtidig belastning

- Forberede anlegget til endrede avrenningsforhold som følge av klimaendringer
- Oppdatere miljørisikovurderingen for avløpsanlegget
- Sørge for tilfredsstillende håndtering av næringsavfall
- Avvikshåndtering i nytt system for internkontroll

Avvik og anmerkninger er nærmere beskrevet fra side 4 og utover i rapporten.

Oppfølgingen etter inspeksjonen er nærmere beskrevet på side 3.

Elektronisk dokumentert godkjenning, uten underskrift

21. juni 2018	Tore Pedersen (revisjonsleder)	Vebjørn Knarrum
dato	kontrollør	miljøverndirektør

Fylkesmannen i Oppland

1. Informasjon om den kontrollerte virksomheten

Ansvarlig enhet

Navn: LILLEHAMMER KOMMUNE RENSEANLEGGET	
Organisasjonsnr.: 973688405	Eies av: 916756771
Bransjenr. (NACE-kode): 37.000 - Oppsamling og behandling av avløpsvann	

Kontrollert enhet

Navn: Lillehammer renseanlegg	Anleggsnr.: 0501.0033.01
Kommune: Lillehammer	Fylke: Oppland
Anleggsaktivitet: Avløpsnett og -rensing	
Tillatelse gitt: 18.12.2007	Sist endret:

2. Bakgrunn for revisjonen

Revisjonen ble gjennomført for å kontrollere om gjeldende krav fastsatt i eller i medhold av forurensningsloven overholdes. Revisjonen er en del av Fylkesmannens risikobaserte tilsynsaktivitet for i år.

Revisjonen ble gjennomført i medhold av forurensningsloven § 48.

Inspeksjonstema

- Internkontroll
- Avfall
- Prosess og renseutstyr
- Kjemikalier
- Utslipp til vann

Rapporten omhandler avvik og anmerkninger som ble avdekket under revisjonen og gir ingen fullstendig tilstandsvurdering av virksomhetens miljøarbeid eller miljøstatus.

Definisjoner

Avvik: Manglende etterlevelse av krav fastsatt i eller i medhold av lov.

Anmerkning: Et forhold som tilsynsetatene mener er nødvendig å påpeke for å ivareta ytre miljø, men som ikke omfattes av definisjonen for avvik.

Andre forhold: Saker som framkom under inspeksjonen og som det kan være nyttig for virksomheten og saksbehandlere å kjenne til. Her kan også inngå kommentarer til tema som ble tatt opp under inspeksjonen, men der det ikke ble gitt avvik eller anmerkninger.

3. Oppfølging etter inspeksjonen

Lillehammer renseanlegg plikter snarest å rette opp de avvik som er beskrevet i denne rapporten. For at Fylkesmannen skal kunne avslutte saken, må Lillehammer renseanlegg innen 1. august 2018 sende en skriftlig redegjørelse som viser hvordan avvik er rettet.

Vi ber også om at virksomheten sender inn en kort redegjørelse for hvordan anmerkningene er vurdert, eventuelt hvordan det vil bli fulgt opp.

Vi ber om at dere stiler svarbrevet eller e-post (fmoppst@fylkesmannen.no) til Fylkesmannen i Oppland v/Tore Pedersen (revisjonsleder).

4. Vedtak om gebyr

Vi viser til varsel og informasjon om gebyrplikt som ble gitt til virksomheten den 14. mars 2018. Virksomheter skal betale gebyr for kontroll utført av Fylkesmannen i samsvar med § 39-3 i forurensningsforskriften. Gebyret skal dekke kostnader med forberedelser, gjennomføring og oppfølging av kontrollen. Gebyrsatser for kontroll av virksomheter etter forurensningsloven er fastsatt i forurensningsforskriften §§ 39-7 og 39-8.

På bakgrunn av medgått og forventet ressursbruk vil Lillehammer renseanlegg bli ilagt et gebyr på kr 81 700,- for inspeksjonen, jf. forurensningsforskriften §§ 39-7 og 39-8. Dette tilsvarer gebyrsats 4 for flerdagstilsyn. Virksomheten vil få tilsendt en faktura fra Miljødirektoratet for innbetaling til statskassen. Vi viser forøvrig til forurensningsforskriftens kapittel 39 for ytterligere informasjon om innkreving av gebyr til statskassen.

Klageadgang

Vedtaket om gebyr kan påklages til Miljødirektoratet, jf. § 28 i forvaltningsloven. Eventuell klage bør være skriftlig begrunnet og adressert til Miljødirektoratet, men sendes via Fylkesmannen i Oppland. Fylkesmannen vil vurdere endring av vedtaket eller sende saken videre til Miljødirektoratet for endelig vedtak. En eventuell klage vil ikke få oppsettende virkning, og gebyret som er fastsett ovenfor må betales inn. Dersom Miljødirektoratet tar klagen til følge, vil for mye innbetalt beløp bli refundert.

5. Innsyn

Denne rapporten vil være tilgjengelig for offentligheten via postjournalen til Fylkesmannen i Oppland (jf. offentliglova).

6. Avvik

Vi fant følgende avvik under inspeksjonen:

Avvik 1

Overløp av urensset kloakkvann håndteres ikke tilfredsstillende

Avvik fra:

Forurensningsforskriften § 14-5 Avløpsnett

Internkontrollforskriften § 5 punkt 7 (forebygge overtredelser)

Kommentarer:

I henhold til forurensningsforskriften § 14-5 skal avløpsnettets drives slik at forurensning som følge av overløp begrenses. Hendelser som medfører overløp skal følges opp, og utslippspunktet skal inspiseres, hvis nødvendig, for å avdekke f.eks. tilslamming eller kloakksøppel. Dette skal fremgå av rutiner for oppfølging av overløp. Som et eksempel kan vi trekke frem overløpet fra PK2. Dette overløpspunktet er etablert i strandsonen rett på utsiden av pumpestasjonen, jf. opplysninger i Gemini-VA. Utslippspunktet vil om våren være tørrlagt, og i tillegg er området flittig brukt til rekreasjon. Lillehammer kommune må vurdere behovet for oppfølging av overløpspunkt basert på resipienten og brukerinteresser i området.

Avvik 2

Levering og deklarerer av farlig avfall er mangelfull

Avvik fra:

Avfallsforskriften § 11-9 Leveringsplikt

Avfallsforskriften § 11-12 Deklarasjonsplikt

Kommentarer:

Virksomheter som genererer farlig avfall plikter å levere dette årlig, så lenge den totale mengden farlig avfall overskrider 1 kg. I forkant av revisjonen fant vi at sist det var levert farlig avfall deklarerert på organisasjonsnummeret til renseanlegget var i 2015. Vi fant også at det var levert en del farlig avfall deklarerert på organisasjonsnummeret til Lillehammer kommune, og noe av dette stammer antagelig fra renseanlegget.

Selv om renseanlegget har gitt fullmakt til GLØR som mottaker, har dere et selvstendig ansvar for å sørge for at det farlige avfallet som genereres blir levert og deklarerert på korrekt måte. Farlig avfall skal deklarereres på den virksomheten (underenheten) der det farlige avfallet oppsto.

Avvik 3

Virksomheten har ikke vurdert lagring av farlige kjemikalier i henhold til tanklagringsforskriften

Avvik fra:

Forurensningsforskriften § 18-4 Miljørisiko

Forurensningsforskriften § 18-6 d), e) og f) Forebyggende tiltak

Forurensningsforskriften § 18-7 Beredskap

Kommentarer:

Bestemmelsene i kapittel 18 i forurensningsforskriften («tanklagringsforskriften») gjelder lagring av farlige kjemikalier i tanker større enn 2000 liter. Under verifikasjonen på anlegget ble det klart at virksomheten har flere store tanker for lagring av farlige kjemikalier, blant annet tre tanker på 25 000 liter med fellingskjemikalier, to store tanker med etanol og en tank med natriumhypokloritt.

I tanklagringsforskriften er det stilt spesifikke krav til vurdering av risiko i forbindelse med tanklagringen, og risikoanalysen skal omfatte alle forhold ved tanklagringen. Vi kan ikke se at dette er tilstrekkelig ivare tatt i den eksisterende miljørisikovurderingen.

Gjennom § 18-6 er det satt opp krav til forebyggende tiltak som må være på plass uavhengig av det som fremkommer av miljørisikovurderingen i henhold til § 18-4. Vi kan ikke se at de er etablert tilstrekkelige rutiner for å blant annet opprettholde tilfredsstillende teknisk tilstand og for å oppdage fare for eller inntrådt forurensning, jf. § 18-6 d), e) og f). Bestemmelsen i § 18-6 c) om effektivt oppsamlingsarrangement gjelder fra 1.1.2019.

På bakgrunn av miljørisikoanalysen skal det utarbeides en analyse av beredskapsbehovet for lagringen, og på bakgrunn av denne analysen sørge for å etablere og vedlikeholde en nødvendig beredskap mot akutt forurensning, jf. § 18-7. Vi kan ikke se at dette er dokumentert i dagens internkontrollsystem.

Avvik 4

Brenning av avfall utenfor renseanlegget

Avvik fra:

Forurensningsloven § 7 Plikt til å unngå forurensning
Forurensningsloven § 32 Håndtering av næringsavfall

Kommentarer:

Under verifikasjonsrunden på området utenfor renseanlegget registrerte vi at det var brent avfall. Det lå igjen rester av trevirke, antagelig trepaller, samt at det lå igjen noe papp i brannrestene. Næringsavfall skal leveres godkjent mottak, og det gjelder også trevirke.

Avvik 5

Avvikshåndteringen ved avløpsanlegget er mangelfull

Avvik fra:

Internkontrollforskriften § 5 punkt 7 (forebygge overtredelse)

Kommentarer:

Avviksregistreringen for ytre miljø er mangelfull. Det registreres svært få avvik som omhandler ytre miljø. Vi forventer f.eks. at overløp med utslipp til resipient håndteres

som avvik. PK26 hadde et overløp under flommen våren 2018, men vi kan ikke se at denne hendelsen er registrert som et avvik i internkontrollsystemet.

7. Anmerkninger

Følgende forhold ble anmerket under inspeksjonen:

Anmerkning 1

Oppfølging av egne mål om separering og reduksjon av fremmedvann

Kommentarer:

Kommunen har mål om separering og reduksjon av fremmedvann, samt sanering av ledningsnett. Dere når ikke egne mål om ca. 2 % årlig sanering, men saneringsprosjekter prioriteres årlig i en egen handlingsplan. Det er også utfordrende med tilstrekkelig tilgang til anleggsentreprenører i markedet.

Sanering og oppgradering av ledningsnett er viktig, og Norsk Vann har satt søkelyset på denne problematikken gjennom rapporter om nødvendig investeringsbehov i VA-sektoren. Behovet for oppgradering er stort, men tilgang på ressurser er begrenset. Dette gjør at kunnskap om dagens tilstand, sammen med vurderinger av konsekvenser av fremtidig utvikling, blir viktig for å prioritere tiltak.

Anmerkning 2

Forberede avløpsanlegget for fremtidig belastning

Kommentarer:

Lillehammer renseanlegg har over tid mottatt mer avløpsvann, målt som tilført organisk stoff, enn dimensjonerende kapasitet. De fire siste årene har renseanlegget mottatt rundt 100 000 pe, beregnet etter NS9426. Per i dag overholder renseanlegget rensekravene med god margin, mens utfordringene har vært å redusere mengden fremmedvann.

I kommuneplanens generelle del på side 5 står det at "det må være gjensidig aksept for at etablering, bosetting og arbeid gjerne kan skje uavhengig av kommunegrenser." Gjennom dette viser Lillehammer kommune at de også ønsker å bidra til at forurensningssituasjonen løses på en hensiktsmessig måte, noe dere også bidrar til i dag ved at Lillehammer avløpsanlegg mottar betydelige avløpsmengder fra kommunene Gausdal og Øyer, samt noe fra Ringsaker. Utvikling i kommunene som fører sitt avløp til Lillehammer vil nødvendigvis ha innvirkning på investeringsbehovet i Lillehammer kommune. I tillegg planlegges det utvidelser av fritidsbebyggelsen på Nordseter og generell utbygging i kommunen. Summen av dette gjør at vi mener at kapasiteten i ledningsnettet og til renseanlegget må vurderes nøye for å identifisere fremtidige utvidelsesbehov. Det er i denne sammenhengen viktig at Lillehammer kommune har gode avtaler og samarbeider med tilknyttede kommuner.

Anmerkning 3

Forberede anlegget til endrede avrenningsforhold som følge av klimaendringer

Kommentarer:

Endret nedbørsmønster gjør at anlegg skal dimensjoneres i henhold til fremtidig avrenningsforhold, ikke historiske avrenningsforhold. Avløpsanlegg har lang levetid og det kan ta lang tid før ledningsnett, pumpestasjoner og renseanlegg blir tilstrekkelig oppgradert for å håndtere endrede avrenningsmønstre hvis det ikke planlegges for i god tid. Vi mener det er viktig at dere vurderer utviklingen i avløpsanlegget i et langt tidsperspektiv, vesentlig lengre enn kommunedelplanens rulleringsperiode på fire år. Lange tidsperspektiv gir nødvendigvis usikkerhet i vurderingene, og må selvfølgelig ses i sammenheng med ønsket utvikling i Lillehammer kommune, men arbeidet vil gi en indikasjon på retningen avløpsanlegget skal styres mot.

Anmerkning 4

Oppdatere miljørisikovurderingen for avløpsanlegget

Kommentarer:

Miljørisikovurderingen for avløpsanlegget er ikke oppdatert siden 2013. I etterkant av arbeidet med miljørisikovurderingen i 2013 har Norsk Vann publisert en veileder for vurdering av risiko for ytre miljø for avløpsanlegg. Vi forventer at Norsk Vann veileder 197/2013 benyttes når anleggets miljørisikovurdering oppdateres. Klimatilpasning og vurderinger etter kapittel 18 i forurensningsforskriften (tanklagring) skal være en del av miljørisikovurderingen. Renseanlegget benytter også biobærere av plast. En vurdering av om disse biobærerne kan bli med avløpet ut i resipienten skal også fremgå av miljørisikovurderingen.

Anmerkning 5

Sørge for tilfredsstillende håndtering av næringsavfall

Kommentarer:

I tillegg til at det ble avdekket et tilfelle av brenning av avfall, registrerte vi noe avfall i området rundt nye PK7 på Vingnes. Det er viktig at kommunen stiller krav om tilfredsstillende avfallshåndtering i forbindelse med anleggsarbeid. Vi observerte også at det lå igjen gamle kreosotimpregnerte jernbanesviller utenfor renseanlegget. Jernbanesvillene skal angivelig ha blitt brukt som underlag for steinheller som ble mellomlagret i forbindelse med arbeid i sentrum. Vår vurdering er at jernbanesvillene ikke har noe formål lengre, og at de dermed er å regne som avfall.

Anmerkning 6

Avvikshåndtering i nytt system for internkontroll

Kommentarer:

Per i dag så håndteres avvik i et papirbasert system. Under revisjonen fikk vi informasjon om at tjenesteområdet jobber med å digitalisere internkontrollen, og at nytt system delvis er tatt i bruk. Det fremsto imidlertid litt uklart for oss hvordan avvikshåndteringen blir i det nye systemet. Vi går ut fra at avvikshåndtering av hendelser mot ytre miljø skal håndteres i TQM, men det er også mulig å registrere avvik i andre systemer som benyttes, f.eks. Plania og Gemini-VA. Det er viktig at dere avklarer hva som skal håndteres hvor, og at avvikene blir gjenstand for en årlig gjennomgang og blant annet brukes når planer skal revideres og rulleres.

8. Andre forhold

Siden vi reviderte Lillehammer avløpsanlegg sist, har Lillehammer kommune gått gjennom en omstrukturering. Det er nå opprettet et eget tjenesteområde for vann og avløp, underlagt sektoren for by- og samfunnsutvikling. Vårt inntrykk er at omorganiseringen har medført at VA-området jobber bedre i fellesskap for å finne gode og fremtidsrettede løsninger. Kommunen står også foran et viktig arbeid med å lage en overvannsplan, der VA-området ønsker å ta et hovedansvar. Det mener vi kan være et riktig grep siden helhetlig planlegging av vannhåndtering er viktig.

Utslippstillatelsen til Lillehammer tettbebyggelse er over 10 år gammel, og dermed klar for en oppdatering. Vi ønsker å igangsette dette arbeidet, men på grunn av ressursituasjonen vil ikke det skje før tidligst i løpet av 2019. Dere signaliserte under revisjonen at kravet til reduksjon av nitrogen bør vurderes på nytt. Kravet om nitrogenfjerning er imidlertid fastsatt direkte i forurensningsforskriften, og vil ikke kunne endres gjennom arbeidet med utslippstillatelsen alene.

Dere har formidlet at dere ser behov for å få på plass påslippsavtaler etter kapittel 15A i forurensningsforskriften. Kommunen har i kraft av sin eierstilling til ledningsnett og rensanlegg anledning til å inngå påslippsavtaler. Dette vil imidlertid være privatrettslige avtaler. Slike avtaler må håndheves privatrettslig og kan ikke håndheves ved forurensningslovens regler om pålegg og tvangsmidler. Dere har også en alternativ mulighet til å vedta påslippskrav med hjemmel i § 15A-4. Det anbefales at kommunen bruker slike enkeltvedtak som forurensningsmyndighet framfor å inngå privatrettslige påslippsavtaler, jf. Norsk Vann Rapport 183/2011 og veileder TA-2236/2007 fra Statens forurensningstilsyn (nå en del av Miljødirektoratet).

9. Deltakere

	Formøte	Intervju	Verifikasjon	Sluttmøte
VA-sjef	X	X		X
Avdelingsleder Tekniske anlegg	X	X		X
Avdelingsleder Ledningsnett		X		X
FDV-koordinator	X	X		X
Driftsleder	X	X	X	X
Driftsoperatør	X	X		X
Driftsoperatør	X	X	X	X
Saksbehandler VA				X

10. Dokumentunderlag

Lovgrunnlaget for inspeksjonen var:

- Lov om vern mot forurensninger og om avfall (forurensningsloven) med underliggende forskrifter
- Forskrift om begrenning av forurensning (forurensningsforskriften)
- Forskrift om gjenvinning og behandling av avfall (avfallsforskriften)
- Forskrift om systematisk helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid i virksomheter (internkontrollforskriften)
- Tillatelse til virksomhet etter forurensningsloven fra Fylkesmannen